

TÉMA

Az irodalmi levél műfaja

INTERJÚALANY

Spira György, holokauszt túlélő

KOROSZTÁLY

12. osztály

IDŐTARTAM

45 perc

JAVASOLT TANTÁRGYAK

Történelem, etika,
társadalomismeret
osztályfőnöki óra

FELADATLEÍRÁS

A tananyag által a diákok elmélyítik ismereteiket az irodalmi levél műfajáról, Radnóti Miklós költészetéről, megismerik az elsődleges forrás (videóinterjú) elemzésének lehetőségét és fejlődik empátiás készségük.

A feladatot Árpási Ildikó történelem, valamint magyar nyelv és irodalom szakos tanár fejlesztette (Gregus Máté Mezőgazdasági Szakgimnázium és Szakközépiskola, Hódmezővásárhely).

TANTERVI KAPCSOLÓDÁSOK

A feladat megfelel a 2020-as Nemzeti Alaptantervhez illeszkedő tartalmi szabályozóknak (Kerettanterv a gimnáziumok 9-12. évfolyamára, Kerettanterv a gimnáziumok 7-12. évfolyamára, Kerettantervek az iskolarendszerű felnőttoktatás 1-12. évfolyamára, Kerettantervek a szakképzés területére).

SZÜKSÉGES SEGÉDANYAGOK

- tanulói feladatlapok és mellékletek
- videóklip

TANULÁSI CÉLOK

A tananyag által a diákok elmélyítik ismereteiket az irodalmi levél műfajáról, Radnóti Miklós költészetéről, megismerik az elsődleges forrás (videóinterjú) elemzésének lehetőségét és fejlődik empátiás készségük.

A feladatot Árpási Ildikó történelem, valamint magyar nyelv és irodalom szakos tanár fejlesztette (Gregus Máté Mezőgazdasági Szakgimnázium és Szakközépiskola, Hódmezővásárhely).

Ráhangolódás

Bemelegítő beszélgetés osztály szinten:

- Szoktál-e levelet írni? Kinek? Milyen gyakran?
- Mit tudsz az irodalmi levél műfajáról?

Ismertessük a feladatot: Spira György holokauszt-túlélő videóinterjújának egy részletet fogják megnézni és értelmezni a diákok. A feladat során a tanulók elsődleges források értelmezésének készségét gyakorolják.

A mellékelt rövid életrajzi adatok alapján mutassuk be Spira Györgyöt, vagy az életrajzot adjuk ki a diákoknak a videóklip megtekintése előtt. A tanulói munkalapon információkat találnak a diákok az irodalmi levél műfajáról, valamint a Bori noteszről, továbbá megtalálják Radnóti Miklós *Levél a hitveshez* című versét.

Olvassák el a verset és szükség esetén tanulmányozzák a két kiegészítő anyagot. A vers elolvasása után a diákok pármunkában beszéljék meg a következő kérdéseket: (*Tanulói feladatlap – 1. feladat*)

- Radnóti Miklós milyen érzései, gondolatai, vágyai és kétségei, félelmei fogalmazódnak meg feleségéhez, Gyarmati Fannihoz írott versében?
- Milyen költői képeket használ?

Gyűjtőmunka

Videóklip megtekintése

A diákok önálló vagy csoportmunkában válaszoljanak a mellékelt feladatlap kérdéseire a klip alapján. (*Tanulói feladatlap – 2. feladat*) Ha szükséges, másodszor is nézzük meg a klipet.

- Hol raboskodott együtt Spira György és Radnóti Miklós?
- Milyen körülmények között olvasta Spira György a bori notesz verseit először?
- Mit mesél Radnóti halálának körülményeiről és Gyarmati Fanniról?

Jelentésteremtés

Spira György a következőket mondja a Bori notesz verseiről: „Lenyűgöző volt, főleg ha arra gondoltam, hogy milyen körülmények között írt ilyen – elnézést a nagy szavakért – éteri tisztaságú verseket.”

A diákok páros munkában keressenek példákat a versben a körülmények és az éteri tisztaság ellentmondásaira. (*Tanulói feladatlap – 3. feladat*)

Reflektálás

A tanulók osztály szinten vitassák meg a következő kérdéseket: Napjainkban milyen szerepe van a levélnek? Írnak-e még az emberek kézzel levelet? Milyen módjai vannak ma az üzenetváltásnak - pl. közösségi oldalak, Messenger, Viber stb. Hogyan változott a levélírás funkciója? (*Tanulói feladatlap – 4. feladat*)

Melléklet

Az irodalmi levél műfaja

Az irodalmi levél szépirodalmi műfaj. Szerzője a levélformát mondanivalója művészi stílusú megjelenítésére használja fel. A levél a megszólító formának mind a lírában, mind az epikában elterjedt műfajcsoportja. Első emlékei az írásbeliség kezdeteiről valók. Köznapi válfaja az élőlészavas megnyilatkozást helyettesítő írásos közlés. Ez minden esetben ún. misszilis levél, azaz valóságosan létező címzettet szól, akihez írója a szöveget el is küldi. Két alfaja közül a magánlevél a baráti-rokoni érintkezés formája. Stílusa (az ún. levélstílus) közvetlen, a köznapi beszéd fordulataihoz igazodik.

A fiktív levél címzettje általában kitalált vagy már elhunyt személy. Gyakran fiktív tárgyról szól, olykor pedig az írója a valóságban nem azonos azzal, akinek nevében ír. A prózai irodalmi levél már az ókori egyiptomi, babiloni, héber és – főként – a görög-latin irodalomban elterjedt volt; nevezetesen Cicero és Plinius ilyen írásai. E hagyományok a középkori udvari irodalomban, majd az újkorban is tovább éltek. A 17-18. században főként a francia irodalomban volt a fiktív levél a vezető műfajok egyike. Egyik legismertebb példája a L. de Guilleragues által egy portugál apáca nevében írt, öt szerelmes levélből álló mű, a *Portugál levelek*, 1669. A magyar irodalomban nevezetes Pázmány Péter hitvitázó fiktív levélsorozata, az *Öt szép levél*, 1609; ill. *Mikes Kelemen Törökországi levelek* címen ismert, 207 fiktív – „édes nénjéhez” írt – levélből álló gyűjteménye, 1717-1758.

Az episztola (görög episztolē ‘küldemény’ szóból) epikolirikus műfaj, valóságos, néven nevezett személyhez írott verses levél, melyet változatos tartalom, hangneme, formája jellemez. A műfaj konvenciói már az antikvitásban kialakulnak; a római irodalomban Horatius a Pisókhoz írt levelében foglalja össze művészi elveit, s az episztolát az utókor Ars poeticaként tartja számon; Ovidius száműzetésében írja a *Pontusi leveleket*. Különösen népszerű az episztola mint üzenetközvetítő és eszmeterjesztő műfaj egy-egy új ideológia, korszak megjelenésekor, például a humanizmus és a felvilágosodás korában (Kazinczy életművének meghatározó hányadát teszik ki a verses és a prózai levelek). Berzsenyi Dániel az ész mindenhatóságát hirdeti *A Pesti Magyar Társasághoz* (1815), a nőnevelés fontosságát fogalmazza meg a *Dukai Takács Judithoz* (1815), a társas életet dicséri a *Vitkovics Mihályhoz* (1815) címzett episztolájában.

Petőfi sokféle tematikájú és hangnemű verses levelet ír; bensőségesség és közvetlenség jellemzi a családi episztolákat (*István öcsémhez*, 1844); politikai radikalizmusát hirdeti meg a *Levél Várady Antalhoz* (1846). Levélváltással indul Petőfi és Arany legendás barátsága is (*Arany Jánoshoz*, 1847). Ady Endre költői hitvallását is tartalmazza a *Levél-féle Móricz Zsigmondhoz*, 1911. A szerelem megtartó erejéről vall Radnóti a *Levél a hitveshez* című költeményében 1944-ben. Szerb Antal írja *A világirodalom történetében*: „Magunk is magunkra ismerhetünk egykori lelkek tiszta tükrében.”

forrás: <http://erettvagy.hu/irodalmi-level-mufaja/>

Melléklet

Tanulói feladatlap

1. feladat

Radnóti Miklós milyen érzései, gondolatai, vágyai és kétségei, félelmei fogalmazódnak meg feleségéhez, Gyarmati Fannihoz írott versében? Milyen költői képeket használ?

- érzések, gondolatok, vágyak

- kétségek, félelmek

- költői képek példákkal

2. feladat

A klipből szerzett információk alapján válaszolj az alábbi kérdésekre!

- Hol raboskodott együtt Spira György és Radnóti Miklós?

- Milyen körülmények között olvasta Spira György a bori notesz verseit először?

- Mit mesél Radnóti halálának körülményeiről és Gyarmati Fanniról?

3. feladat

Spira György a következőket mondja a Bori notesz verseiről: *„Lenyűgöző volt, főleg ha arra gondoltam, hogy milyen körülmények között írt ilyen – elnézést a nagy szavakért – éteri tisztaságú verseket.”*

Keress példákat a versben a körülmények és az „éteri tisztaság” ellentmondásaira!

4. feladat

Beszéld meg társaiddal a következő kérdéseket!

- Napjainkban milyen szerepe van a levélnek?
- Írnak-e még az emberek kézzel levelet?
- Milyen módjai vannak ma az üzenetváltásnak – pl. közösségi oldalak, Messenger, Viber stb.
- Hogyan változott a levélírás funkciója?